

CTU -
Centrum för turism och
upplevelseproduktion

RAPPORT

Upparbetningskostnader för professur i
upplevelseproduktion

Hans Gelter
Inst . För Musik och Medier
Luleå tekniska universitet

INNEHÅLLSFÖRETECKNING

Bakgrund	3
Genomförande	3
Syfte:	3
Planerade aktiviteter:	3
Förväntade Resultat:	3
Tidsplan:	3
Budget:	3
Ekonomisk redovisning:	4
Aktiviteter:	4
1) Omvärldsanalys av forskning inom upplevelseproduktion.....	4
2) Formulerande av forskningsämnesbeskrivning	4
3) Formulerande av ur LTU´s strategi lämpliga forskningsområden för professur	5
4) Förberedelser för inrättande av forskarutbildningsämnet Upplevelseproduktion vid Inst. för Musik och Medier.....	10
5) Identifiering av lämpliga externfinansiärer för professuren	11
6) Uppvaktning av potentiella finansiärer	11
7) Inrättande av professuren	11
Slutsatser	11
Bilaga 1	13
Anställningsprofil.....	13
Professor tillika ämnesföreträdare i Upplevelseproduktion	13
Bilaga 2	15
ANNONS Professur i Upplevelseproduktion	15
Bilaga 3	18
Allmän Studieplan för Forskarutbildning i Upplevelseproduktion.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.

Bakgrund

I verksamhetsplanen för projektet Centrum för turism och upplevelseproduktion 2006-2007 under ”Strategiska insatser 2006- juni 2007” inom forskning står det:

För att bygga upp forskningsbasen inom området är det viktigaste under perioden 2006-juni 2007 att:

- *arbeta för att en professur i upplevelseproduktion inrättas vid Institutionen för musik och medier i Piteå, med därtill hörande forskningsresurser,*

Undertecknad Hans Gelter fick i uppdrag av ledningsgruppen för CTU att som ett projekt under 2006- 2007 arbeta med denna punkt i verksamhetsplanen. Ledningsgruppen för CTU avsatte 50 000:- för detta projekt. Undertecknad fick i uppdrag att utarbeta en projektplan med budget för detta, vilken godkändes av CTU ledningsgrupp.

Genomförande

Syfte:

Syftet med projektet var att förbereda extern finansiering av professur i upplevelseproduktion. Projektplanen innehöll följande punkter:

Planerade aktiviteter:

- 1) Omvärldsanalys av forskning inom upplevelseproduktion
- 2) Formulerande av forskningsämnesbeskrivning
- 3) Formulerande av ur LTU's strategi lämpliga forskningsområden för professur
- 4) Förberedelser för inrättande av forskarutbildningsämnet Upplevelseproduktion vid Inst. för Musik och Medier
- 5) Identifiering av lämpliga externfinansiärer för professuren
- 6) Uppvaktning av potentiella finansiärer

Förväntade Resultat:

- 1) Inrättande av forskarutbildningsämne i Upplevelseproduktion under 2007-2008
- 2) Identifiering, uppvaktning, lobbning och avslut av externa finansiärer
- 3) Etablering av professur i upplevelseproduktion med extern finansiering 2008

Tidsplan:

Projektet planerades att genomföras december 2006 till Augusti 2007.

Budget:

Till projektet avsattes från CTU 50 000:- för genomförandet enligt projektplan. Resurserna budgeterades för:

- Omvärldsanalys (december)
- Formulering av skrivningar (januari)
- Formulering och uppvaktning (februari)
- Uppvaktning och lobbning (april)

- Avslut med finansiär (maj)

Detta skulle enligt projektbudgeten fördelas på personalkostnader (20 469), OH och lokalkostnader (9088), resekostnader (18 400) och övriga omkostnader (2000).

Ekonomisk redovisning:

Timredovisning månadsvis	Timmar	Lönekost	Lokalkost	OH-kost	Totalt
2007					
Januari	76	27347	1309	10939	39595
Augusti	20	7197	344	2879	10420
Summa	96	34544	1653	13818	50015

Tillgängligt 50 000:-
Förbrukat 50015:-
Saldo: -15:-

Projektet har nyttjat 96 arbetstimmar för genomförandet vid främst två insatser, i januari och under augusti. Inga resor har behövt göras inom projektets budget och inga övriga kostnader har tillkommit.

Aktiviteter:

1) Omvärldsanalys av forskning inom upplevelseproduktion

Under Januari 2007 gjordes en omvärldsanalys av forskning inom upplevelseproduktion och turism vid nordiska högskolor/universitet. Analysen resulterade i en rapport:

Gelter 2007: Forskning inom turism och upplevelseproduktion: en problematisering och inventering av ett nytt forskningsfält för och om upplevelsesamhället.

2) Formulerande av forskningsämnesbeskrivning

En forskningsämnesbeskrivning ("working definition") har under projektet processats fram enligt beskrivningen nedan.

Som utgångspunkt har använts den "Research Road Map for Professional Experience Production" samt en "Bakgrundsbeskrivning för professor i upplevelseproduktion" som Drew Baldwin 2003 skrev för Breakleys Delevopment Office inom fundraising projektet vid Musikhögskolan i Piteå.

Vidare har det kunskapsbyggande och den forskning som bedrivits inom magisterutbildningen i upplevelseproduktion vid LTU använts vid problematisering och definition av begreppet.

Definition av upplevelseproduktion har även av undertecknad aktivt diskuterats vid olika workshops och nationella och internationella konferenser för att få externa impulser till definitionen av begreppet.

Inom KK-stiftelsen 3 workshops inom projekt "AHA-Akademien" som innefattar 8 högskolor med anknytning till KK-stiftelsens satsning på upplevelseindustrin, har begreppet intensivt debatterats mellan forskare från de olika lärosätena och ämnesinriktningar.

Samtliga dessa interna och externa diskussioner och analyser har legat till grund för formulerandet av en definition av forskningsämnet upplevelseproduktion. Nedanstående definition har förankrats hos undervisande lärare och Institutionen för Musik och Medier och är den nu gällande "working definition":

"Definition av ämnet upplevelseproduktion

Ämnet upplevelseproduktion inriktar sig på de processer och metoder som används vid produktion av upplevelser inom det nya upplevelsesamhället. Den post-moderna samhällsutvecklingen har nått den översta nivån av Maslow's behovshierarki där drömmar och självförverkligande har blivit ett nytt kommersiellt utbyte och en egen ekonomi, upplevelseekonomin. Iscensatta meningsskapande upplevelser baserade på individuella drömmar och känslor utgör värdet för konsumtion som syftar till att skapa personlig image och livsstil. Upplevelseproduktion inom upplevelseindustrin bygger därför på andra och delvis ännu utforskade principer än produktion av varor och tjänster inom serviceindustrin.

Upplevelseproduktion består av en mångdimensionell process som baseras på design och styrning av materiella och immateriella resurser. Dessa leder en person genom en fördefinierad upplevelseprocess som tematiskt byggs upp av grundkomponenterna underhållning, lärande, estetik och eskapism.

Upplevelseproduktion som forskningsämne studerar olika dimensioner i denna producerade upplevelseprocess. Dessa dimensioner består av upplevelseproducenten och dennes arbetsformer, verktyg och resurs. Upplevelseproduktionsprocessen med iscensättandet och design av de materiella och immateriella resurserna. Upplevelseprodukten som ekonomiskt utbyte inom upplevelseindustrin. Den personliga upplevelsen och dess kvaliteter som individen förnimmer vid konsumtion av upplevelseprodukten, samt den efterfråga på upplevelser människan har utifrån sin sociokulturella kontext."

3) Formulerande av ur LTU's strategi lämpliga forskningsområden för professur

Utifrån LTUs mall "Professors punkter att redovisa inför inrättande professur" samt "underlag för ansökan om att inrätta forskarutbildningsämne" har följande bakgrundsanalys för professuren och forskarutbildningsämnet formulerats:

Bakgrund

I en utredning under ledning av Sam Nilsson, "Akademiskt Medicenter i Piteå" (2001-06-15), identifierades ett nationellt behov av en högre utbildning i upplevelseproduktion. Initiativet för denna utredning kom både från Piteå Kommun som hade för avsikt att via sitt tillväxtprogram vidareutveckla upplevelseindustrin på orten och från egna initiativ av Sam Nilsson efter diskussioner med olika medieaktörer, utbildnings- och näringsdepartement samt

KK-stiftelsen. Utredningen finansierades av ett Foundrising projekt kopplat till utvecklingen av dåvarande Musikhögskolan i Piteå.

Utredningens rekommendation att även starta en upplevelseproducentutbildning i Piteå ledde till en kompletterande utredning "Akademisk utbildning till upplevelseproducent" där Sam Nilsson tillsammans med företrädare för upplevelseindustrin presenterade ett konkret förslag på utbildningsplan och kursplaner för en magisterutbildning i upplevelseproduktion, 160p.

Förslaget antogs våren 2002 av FFN och huvudämnet "upplevelseproduktion" inrättades som grund för magisterprogrammet. Utbildningsuppdraget gick till Musikhögskolan i Piteå och de första studenterna antogs hösten 2002.

Sam Nilssons utredning baserades bl.a. på KK-stiftelsens satsning på "upplevelseindustrin" 1999 som identifierats som en självständig bransch med egna villkor och kunskapsbehov. Upplevelseindustrin blev därmed den officiella svenska benämningen på en ekonomi som utomlands går under olika benämningar såsom *Creative Industry*, *Cultural Industry*, *Cultural Economy*, *Experience Economy*, *Experience Industry*, m.m.

KK-stiftelsen (1999) liksom senare AMS (1991) identifierade ett behov av högre utbildning och forskning inom och för upplevelseindustrin. FFN's beslut 2002 att starta en magisterutbildning i upplevelseproduktion för upplevelseindustrin gjorde LTU nationellt ledande inom området och drog till sig stor uppmärksamhet inom både näringsliv, akademi och det offentliga. I dag finns liknande utbildningar på flera högskolor och begreppen "upplevelseindustri" och "upplevelseproduktion" har etablerats inom både näringsliv och akademi.

Ämnet upplevelseproduktion såsom det formulerats vid LTU inriktar sig på de processer och metoder som används vid produktion av upplevelser inom det nya upplevelsesamhället. Den post-moderna samhällsutvecklingen har nått den översta nivån av Maslow's behovshierarki där drömmar och självförverkligande har blivit ett nytt kommersiellt utbyte och en egen ekonomi, upplevelseekonomin. Iscensatta meningsskapande upplevelser baserade på individuella drömmar och känslor utgör värdet för konsumtion som syftar till att skapa personlig image och livsstil. Upplevelseproduktion inom upplevelseindustrin bygger därför på andra och delvis ännu utforskade principer än produktion av varor och tjänster inom serviceindustrin.

Upplevelseproduktion består av en mångdimensionell process som baseras på design och styrning av materiella och immateriella resurser. Dessa leder en person genom en fördefinierad upplevelseprocess som tematiskt byggs upp av grundkomponenterna underhållning, lärande, estetik och eskapism.

Upplevelseproduktion som forskningsämne studerar olika dimensioner i denna producerade upplevelseprocess. Dessa dimensioner består av;

- Upplevelseproducenten och dennes arbetsformer, verktyg och resurs.
- Upplevelseproduktionsprocessen med iscensättandet och design av de materiella och immateriella resurserna.
- Upplevelseprodukten som ekonomiskt utbyte inom upplevelseindustrin.
- Den personliga upplevelsen och dess kvaliteter som individen förnimmar vid konsumtion av upplevelseprodukten

- Den efterfråga på upplevelser människan har utifrån sin sociokulturella kontext.

KK-stiftelsen, NUTEK, lokala och regionala tillväxtprogram liksom aktörer i upplevelseindustrin har påpekat behovet av kunskapsutveckling och forskning om och för upplevelseindustrin. En satsning vid LTU på ett forskarutbildningsämne är därför ett naturligt steg i LTU's strategi att vara i samklang med omvärlden, vara innovativt och världsledande samt fylla ett både nationellt och internationellt behov av forskning.

Kriterier för inrättande av forskarutbildningsämne (enligt FFN 4-03:6 2003-06-03)

1. Finansiering för utveckling och genomförande för en period om tre år:

Institutionen för musik och medier har säkrat externa resurser för inrättandet av en professur i upplevelseproduktion under tre år. Via ämnesöverskridande ansökningar inom LTU's utvecklingsområde turism, upplevelse, fritid kommer externa forskningsmedel att sökas för professuren och kommande doktorander. Även gemensamma ansökningar med utvecklingsområdet musikalisk gestaltning kring Studio Acusticum och det planerade TestLab Acusticum under hösten 2007 är under processande.

Upplevelseproduktion ingår i det av Länsstyrelsen i Norrbottens RTP och Mål 2 finansierade projektet för inrättandet av en centrumbildning "Centrum för Turism och Upplevelseproduktion" (CTU) vid LTU. Mål för CTU under 2007-2008 är att inrätta en professur i upplevelseproduktion samt att inrätta en forskarskola med minst 5 doktorander och minst 3 externfinansierade seniora forskningsprojekt. CTU har under 2007 avsatt 50 000:- för förberedande av en professur i upplevelseproduktion.

Upplevelseproduktion ingår även i KK-stiftelsens satsning (totalt 1,7 miljoner) 2006 på AHA-akademien, med bl.a. initiering av forskning och utbildning för och om upplevelseindustrin. I satsningen ingår de akademier som är kopplade till KK-stiftelsen åtta nationella mötesplatser för upplevelseindustrin. Ltu är representerat i AHA-akademien genom upplevelseproduktion i Piteå. Vid KK-stiftelsens framtida satsningar på forskning inom upplevelseindustrin har de medverkande akademierna prioritet till resurserna. Utsikterna att externfinansiera 1-3 doktorander de kommande tre åren synes därför goda.

2. Tillgänglig och varaktig handledarkompetens

Vid avdelningen för medier och upplevelseproduktion vid Institutionen för musik och medier finns i dag två disputerade lektorer kopplade till magisterutbildningen i upplevelseproduktion. An dessa har en lektor inlämnat ansökan för docentprövning. Dessutom finns en disputerad lektor kopplad till MKV vid avdelningen. Inom institutionen finns vidare två professorer i musikpedagogik och en i musikalisk gestaltning. Vidare är en professur i medie- och kommunikationsvetenskap under tillsättande. Vid institutionen finns även sex konstnärliga professorer. Samtliga dessa stärker den totala handledarresursen inom institutionen. Institutionen har dessutom även erhållit externa resurser under tre år för inrättandet av en professur i upplevelseproduktion som grund för forskarutbildningsämnet i upplevelseproduktion.

Genom det vid LTU prioriterade utvecklingsområdet turism, upplevelse, fritid finns ett kontaktnät av seniora forskare gentemot angränsande ämnesområden. Genom det planerade CTU finns dessutom professorskompetens inom kvalitetssäkring, entreprenörskap, marknadsföring, företagsekonomi m.m.. Handledarkompetensen kommer

därför att vara tillgodosett både inom ämnet vid avdelningen och genom angränsade ämnen inom LTU.

3. Ämnet skall bidra till utveckling av det skapande universitetet och gränsöverskridande kunskapsbyggande

Ämnet upplevelseproduktion berör ett flertal angränsande områden såsom musikalisk gestaltning, sociologi, psykologi, MKV, marknadsföring, m.fl. och kommer därför även att stärka dessa ämnen. Den underliggande magisterutbildningen i upplevelseproduktion har utformats utifrån LTU's vision om kunskapsbyggande där lärare, studenter, forskare och branschrepresentanter från olika ämnen och kompetensområden möts inom kurserna för ett gemensamt kunskapsbyggande. Ett flertal institutioner vid LTU och andra universitet är därmed involverade i undervisningen. På samma sätt kommer en forskarutbildning och forskningen att bygga på ämnesövergripande kunskapsbyggande från flera ämnen. Både utvecklingsområdet turism, upplevelse och fritid och det planerade Centrum för turism och upplevelseproduktion liksom Mötesplats Acousticum blir arenor för detta gränsöverskridande kunskapsbyggande.

4. Existerande och potentiella samarbetspartners:

Uppbyggandet av ämnet upplevelseproduktion har skett i nära samverkan med branschen och angränsande ämnen vid LTU och andra högskolor och universitet. Ett flertal projekt och kontaktnät liksom personliga kontakter med forskare vid andra högskolor har knutits till ämnet.

Etablerade kontaktnät och samarbetspartners utgörs av:

- Utvecklingsområdet turism, upplevelse, fritid vid LTU
- Utvecklingsområdet musikalisk gestaltning
- CTU – centrum för turism och upplevelseproduktion inom LTU
- AHA-Akademien – 8 högskolor (Konstfack Stockholm, Högskolan i väst, Örebro universitet, Handels vid Göteborgs univ. Malmö högskola, Kalmar högskola Högskolan i Blekinge, och LTU) i samverkan kring forskning och utbildning inom upplevelseproduktion
- Interreg IIIA – IGU-projekt: Finnmarkens Högskola i Alta, Kemi-Tornio Polytech
- Redan etablerade personliga kontakter (gemensamma workshops, publiceringar, gästföreläsningar m.m.) finns redan förutom med högskolorna i AHA-Akademien även med Laplands universitet och Rovaniemi Polytech, Roskilde universitet, Innsbruck Universitet, Linköpings Universitet, FUNT och Univ. of Joensuu i Finland m.fl.
- JENKA Nordisk samorganisation av högskolor inom upplevelseindustriområdet (Lillehammer, Roskilde m.fl.)
- TURID – Turism, kultur idrott, Nordplus-projekt (Högskolan på Åland, Rovaniemi Polytech, Högskolan i Hedmark, Yrkeshögskolan i Sydvest, LTU Piteå)
- Centrum för utomhuspedagogik, Linköpings universitet
- Lokala företag såsom Piteå Havsbad, Nolia, Pite Dansar och ler, företagare inom PiteUnika och Pite Älvdals ekonomiska förening.
- Regionala och nationella företag och organisationer såsom Icehotel, Polarbröd, NUTEK, Visit Sweden, Norrbotten Lappland, Lapplands Kommunalförbund, Cariros Future, m.fl.

Potentiella samarbetspartners utgörs av LTU's alliansuniversitet i Uleåborg och Monash i Australien. Diskussioner om EU-samarbete har påbörjats med Uleåborg. Andra universitet som utbildningen varit i kontakt med är Simon Fraser University i Vancouver

och kontakter har även tagits med universitetet i Wien. Ytterligare potentiella samarbetspartners är universitet i USA och Kanada med forskaravdelningar som har inriktning mot upplevelseproduktion.

5. Ämnet skall förstärka LTU's profil.

Ämnet upplevelseproduktion kommer att stärka LTU's profil som nytänkande, regionalt och nationellt förankrat och nationellt och internationellt känt. Detta genom dels det stora nätverk som är kopplat till ämnet och dels genom att LTU var först i landet och internationellt att satsa på det nya området upplevelseproduktion för upplevelseindustrin. Detta skapade uppmärksamhet både nationellt och internationellt och flera nationella högskolor (Mittuniversitetet, Högskolan på Gotland, Jönköpings Högskola, Kalmar högskola, Högskolan i Gävle m.fl.) och högskolor utomlands (Lillehammer, Rovaniemi, Roskilde, Innsbruck m.fl.) satsar på inriktningar mot upplevelseproduktion. Flera av dessa har besökt utbildningen i Piteå för att studera upplägg m.m.

Ämnet upplevelseproduktion ingår i ett av LTU definierade utvecklingsområdet; turism, upplevelse och fritid, varför en forskarutbildning inom upplevelseproduktion kommer att stärka LTU's profil och utvecklingsområden.

Även rektors utredning kring fritid upplevelse och turism utförd av Örjan Johansson 1997 rekommenderar FFN att inrätta forskarutbildningsämnet upplevelseproduktion och professur i upplevelseproduktion för att stärka utvecklingsområdet och LTU's profil.

6. Ämnet skall visa på en progressiv fördjupning inom grundutbildningen:

Ämnet finns som huvudämne inom en 3-årig kandidatutbildning och en 4-årig magisterutbildning i upplevelseproduktion. Ett forskarutbildningsämne och professur inom samma huvudämne är därför en naturlig utveckling på den satsning LTU har gjort på upplevelseproduktion.

7. Nationell och internationell förankring och ämnets för Sverige unika inriktning.

LTU var först ut i Sverige med ett eget akademiskt huvudämne i upplevelseproduktion. Genom KK-stiftelsens satsning på utbildning och forskning om och för upplevelseindustrin är ämnet upplevelseproduktion väl förankrat både i branschen och inom akademien. Samtliga 8 högskolor inom AHA-Akademien har någon form av utbildning och forskning med anknytning till upplevelseproduktion och flera andra högskolor och universitet (Mittuniversitetet, BTH, Högskolan i Jönköping, Högskolan i Gävle) har utbildningar benämnda upplevelseproduktion. Många andra högskolor har en något annorlunda beteckning på inriktningen såsom upplevelseteknik, upplevelsedesign, kulturproduktion, kaospiloter, kulturpiloter, creative business management, upplevelseturism, professionell upplevelsearrangör, music management, art management, eventdesign, upplevelseentreprenörskap, m.m.

Internationellt förekommer upplevelseproduktion både som det direkt översatta begreppet "Experience production" t ex vid Roskilde Universitet och Laplands universitet i Rovaniemi och vanligare som motsvarande begrepp cultural management, cultural production, experience economy, cultural economy, Lesiure and tourism management, tourism and hospitality m.fl. .

Ämnet upplevelseproduktion som det kommit att definieras vid Inst. för musik och medier är nationellt och internationellt unikt i dess tydliga inriktning mot

upplevelseproduktion som en kontextberoende och meningsskapande process utifrån individens upplevelse. Där de flesta anda undervisnings- och forskningsmiljöer utgår från produktionsprocesser och styrning (management) eller förutsättningar för upplevelser (experiencescapes) inriktas ämnet vid LTU mot själva upplevelsen och dess olika dimensioner som utgångspunkt för iscensättandet av upplevelse inom upplevelseindustrin.

8. Ämnet skall ha extern attraktionskraft gentemot såväl presumtiva studenter, forskarstudenter och seniorforskare som arbetsgivare och anslagsgivare:

Ämnets magisterutbildning har inte haft några problem med nationell rekrytering där huvuddelen (70-80%) av studenter kommer utanför Norrbotten. Magisterutbildningen grundar även för rekrytering av forskarstuderande och redan från den första avgångsklassen (2006) finns en student som väntar på att påbörja forskarutbildning i upplevelseproduktion. Även externa personer har anmält intresse att påbörja en forskarutbildning i upplevelseproduktion vid LTU (bl.a. en utbildad vid Grythyttan, Örebro universitet, och en utbildad i Tyskland). Vid rekrytering till den första lektorstjänsten i upplevelseproduktion 2006 fanns det flera sökanden.

Genom den uppmärksamhet ämnet fått inom bransch och akademi bl.a. via KK-stiftelsens satsningar liksom inom de lokala och regionala tillväxtprogram där upplevelseindustrin lyfts som en viktig tillväxtfaktor, så kommer både anställbarheten och efterfrågan av studenter och forskare att framöver öka. Även anslagsgivare såsom KK-stiftelsen, NUTEK m.fl. har avsatt eller planerar utlysa resurser inom ämnet.

9. Plan för kvalitetssäkring av forskarutbildning:

Forskarutbildningsämnet upplevelseproduktion kommer att kvalitetssäkras bl.a:

- genom samverkan över de olika forskarutbildningsämnena inom Inst. för musik och medier med gemensamma forskarutbildningskurser, seminarier etc.
- genom samverkan inom de prioriterade utvecklingsområdena turism, upplevelse och fritid samt musikalisk gestaltning
- genom samverkan inom den planerade centrumbildningen CTU och dess planerade forskarskola
- genom det planerade samarbetet inom KK-stiftelsens initierade AHA-akademi och dess åtta högskolor med anknytning till upplevelseindustrin

4) Förberedelser för inrättande av forskarutbildningsämnet Upplevelseproduktion vid Inst. för Musik och Medier

På grund av prefektskifte vid Institutionen vid Musik och Medier under våren 2007 fick frågan av inrättande av professuren vänta till ny prefekt tillträtt Juni 2007. Nye prefekt Ingemar Järelöv är mycket positiv till inrättandet av professuren i upplevelseproduktion och tog genast aktivt initiativ till att få igång den formella förankringsprocessen.

För prövning av sökande till professur har tre externa sakkunniga identifierats vara två internationella verksamma inom området upplevelseproduktion.

För att garantera minst en sökande behörig till professuren har under Juni - September ett parallellt arbete med att meritera en lektor vid Inst. För Musik och Medier till docent inom upplevelseproduktion. Två sakkunniga professorer (andra än till professuren)

CENTRUM FÖR TURISM OCH UPPELVESEPRODUKTION
Luleå tekniska universitet

har identifierats och ansökan om docentprövning inlämnat under september 2007.

5) Identifiering av lämpliga externfinansiärer för professuren

Processen att identifiera externa finansiärer initierades redan 2003 av Foundraising projektet vid Musikhögskolan i Piteå och en intressent identifierades. Intressenten kom dock att medverka i finansiering av annan professur inom foundraisingprojektet. Sam Nilsson, verksam inom foundraisingprojektet lade ned ett stort arbete med att uppvakta olika potentiella intressenter.

Detta arbete har efter foundraisingprojektets slut vidmakthållits av undertecknad. En ny inventering av potentiella finansiärer gjordes inom detta projekt och följande potentiella finansiärer identifierades:

- 1) KK-stiftelsen
- 2) Sparbanken Nord
- 3) Privatperson Aspen, USA med stort intresse av Svensk upplevelseindustri

6) Uppvaktning av potentiella finansiärer

Informella diskussioner har förts med KK-stiftelsen som till en början inte visade något större intresse. Under KK-stiftelsens AHA-akademi projekt indikerade nyckelpersoner vid KK-stiftelsen att de kunde och var intresserade att omförhandla sin tidigare inställning till att finansiera en professur i upplevelseproduktion för att stärka sitt program för upplevelseindustrin.

Parallellt uppvaktade Prefekt Ingemar Järelöv, avd. chef Lars Hallberg och programkoordinator Hans Gelter Sparbanken Nord i juni 07 med en förfrågan om att omfördela tidigare avsatta medel till en MKV professur till en professur i upplevelseproduktion. Sparbanken lämnade omedelbart ett muntligt löfte om finansiering av en professur i upplevelseproduktion, som sedan verifierades med ett "Letter of intend" från Sparbanken Nord.

Det tredje alternativet med finansiellt stark privatperson i USA med anknytning till svensk upplevelseindustri behövde därför aldrig tillfrågas.

7) Inrättande av professuren

En annons för professur har utarbetats, liksom en bakgrundsanalys för inrättandet av professur i upplevelseproduktion.

I Augusti lämnade Inst. För Musik och Medier in en ansökan till FFN för inrättandet av forskarutbildningsämnet upplevelseproduktion och därtill hörande externfinansierad professur.

Vid FFN möte t i september återremitterades ansökan för förtydligande av ämnesinnehållet i upplevelseproduktion. En ny ansökan kommer därför att efter diskussioner med FFN att inlämnas inför FFN november möte.

Slutsatser

Av ovanstående framgår att projektet har uppnått följande:

- En omfattande omvärldsanalys har genomförts och redovisas i separat rapport
- En ämnesbeskrivning för upplevelseproduktion har formulerats

- En ämnesbeskrivning och utbildningsplan för forskarutbildningsämne i upplevelseproduktion har formulerats
- En ämnesbeskrivning och bakgrundsanalys för professur i upplevelseproduktion har formulerats
- En annons för professur har formulerats
- En full extern finansiering av en professur i upplevelseproduktion har säkrats
- Externa sakkunniga har identifierats för professorstillsättningen
- En ansökan om inrättandet forskarutbildningsämne och professur i upplevelseproduktion har inlämnats till Filosofisk fakultet vid LTU.

Av ovanstående kan därför slutsatsen dras att projektet har genomförts enligt uppdraget.

Piteå 2007-10-01

Hans Gelter

Inst. för musik och medier

Luleå tekniska universitet

Bilaga 1

Anställningsprofil

Professor tillika ämnesföreträdare i Upplevelseproduktion

Bakgrund

Institutionens vision är att bli *Europas mest innovativa och spännande mötesplats för musik och medier*. Vi står för en profil där balans råder mellan vetenskapligt, konstnärligt och entreprenöriellt förhållningssätt. En viktig förutsättning för att uppnå detta är Avdelningen för medier och upplevelseproduktion där sex kandidat/magisterutbildningar utgör en dynamisk kärna: Journalistik-, TV-produktion-, och Radioproduktion i nya medier, Mediedesign, Ljudteknik och Upplevelseproduktion. Avdelningen har påbörjat arbetet med att utveckla forskningsverksamhet, främst inom ljudteknik, MKV samt upplevelseproduktion.

Ämnesbenämning

Upplevelseproduktion

Ämnet upplevelseproduktion inriktar sig på de processer och metoder som används vid produktion av upplevelser inom upplevelsesamhället. Upplevelseproduktion består av en mångdimensionell process som baseras på design och styrning av materiella och immateriella resurser. Dessa leder en person genom en fördefinierad upplevelseprocess som tematiskt byggs upp av grundkomponenterna underhållning, lärande, estetik och eskapism.

Upplevelseproduktion som forskningsämne studerar olika dimensioner i denna producerade upplevelseprocess. Dessa dimensioner består av upplevelseproducenten och dennes arbetsformer, verktyg och resurs. Upplevelseproduktionsprocessen med iscensättandet och design av de materiella och immateriella resurserna. Upplevelseprodukten som ekonomiskt utbyte inom upplevelseindustrin. Den personliga upplevelsen och dess kvaliteter som individen förnimmer vid konsumtion av upplevelseprodukten, samt den efterfråga på upplevelser människan har utifrån sin sociokulturella kontext.

Arbetsuppgifter

Professor i Upplevelseproduktion är ämnesföreträdare och vetenskaplig ledare. Detta innebär att utveckla ämnet i och genom, forskning samt nationell och internationell samverkan, handledning och undervisning. Dessutom skall ämnesföreträdaren verka för externfinansiering av forskningsprojekt, även tvärvetenskapliga projekt, såväl inom institutionen som tillsammans med andra intressenter inom och utanför Ltu. Ett andra arbetsområde är att utveckla Upplevelseproduktionsämnet, så som det uttrycks i ämnesbeskrivningen vid Ltu. Detta gäller i synnerhet fördjupade kurser på grundnivå samt kurser på avancerad nivå. Ämnets utformning vid Ltu förutsätter kunskaper inom Natur och kulturturism, Kultur-, medie- och arrangemangsproduktion samt visad förståelse för och kunskap om konstnärliga processer.

Behörighetskrav

Behörig att anställas som professor i Upplevelseproduktion är den som visat såväl vetenskaplig skicklighet som pedagogisk skicklighet inom ämnesområden relevanta för

Upplevelseproduktion. Vetenskaplig skicklighet innebär, förutom väldokumenterad forskningserfarenhet inom ämnet, även erfarenhet avseende tillämpning av det vetenskapliga perspektivet i produktionsprocesser.

Bedömningsgrunder

För anställningen tillämpas följande bedömningsgrunder:

- Vetenskaplig skicklighet
- Pedagogisk skicklighet

Övriga bedömningsgrunder rangordnas enligt följande;

1. Förmåga att utveckla ämnet som det beskrivs vid LTU
2. Skicklighet och intresse avseende entreprenörskap och samverkan med omgivande samhälle
3. God förmåga att utveckla, genomföra och leda utbildning och forskning
4. Administrativ och annan skicklighet som är av betydelse för arbetsuppgifterna

Bilaga 2

ANNONS Professur i Upplevelseproduktion

Bakgrund

Institutionen för Musik och Medier i Piteå har som vision att inom en period av 5-10 år bli ledande i Europa inom den snabbt växande upplevelseindustri, där upplevelseproduktion genom samverkan av musik, media och ljudteknik skapar nya upplevelser för turism och upplevelseindustrin. För att uppnå detta avser Musikhögskolan att stärka sin forskningspotential och kapacitet genom att etablera fyra nya forskningsämnen (professorer). En av dem, och högt prioriterad, är en professur i upplevelseproduktion.

Den Svenska upplevelseindustrin omsätter i dag 9% av BNP där turism och besöksnäringen är den snabbast växande sektorn. Upplevelseindustrin innefattar enligt KK-stiftelsens¹ definition turism/besöksnäring, arkitektur, design, film/foto, litteratur, konst, media, mode, musik, måltid, scenkonst, marknadskommunikation och upplevelsebaserat lärande. Nyttänkandet inom svensk upplevelseindustri innebär en förskjutning av fokus från producent till mottagare, till skillnad från t.ex. Storbritannien som fokuserar på "kreatören" eller andra Europeiska länder som oftast ställer kulturen i centrum. Förmågan att sätta sig in i andras upplevelser (oavsett fokusområde) anses vara den framtida upplevelseindustrins främsta tillgång och konkurrensfördel. Yrkesrollen som upplevelseproducent ställer därmed stora krav på egenskaper som kreativitet, problemlösningsförmåga, initiativförmåga, flexibilitet, samarbetsförmåga samt kommunikationsförmåga över traditionella branschgränser.

Starten 2002 av Magisterutbildningen inom Upplevelseproduktion vid Musikhögskolan var ett första steg att möta upplevelseindustrins stora behov av kvalificerad akademisk utbildning och forskning och, i vidare mening, behovet av en professionalisering av hela upplevelseindustrin. Avsaknaden av en ämnesföreträdare/professor framstår dock som alltmer problematisk. Från och med 2006-07 kommer de första kullarna upplevelseproducenter att påbörja sina studier på magisternivå (dvs. förberedande forskningsnivå). Därför är en forskningsöverbyggnad nödvändig för att ge substans och stadga för dessa studenters fortsatta studier. Att etablera upplevelseproduktion som ett eget forskningsområde är således synnerligen angeläget, dels för kvalitetssäkringen av utbildningen och dels för att säkerställa den framtida kompetensförsörjningen inom svensk upplevelseindustri.

Profil för professuren

Den vetenskapliga kompetensen hos professorn i upplevelseproduktion ställs högt. Förutom att utveckla ämnet upplevelseproduktion och leda forskarutbildningen, skall professorn bedriva egen forskning samt aktivt delta i forskningssamarbete med andra institutioner såväl inom Luleå tekniska universitet som nationellt och internationellt. Här bör särskilt nämnas det nära samarbete som redan sker med upplevelseindustrin.

---

¹ Stiftelsen för kunskap och kompetens.
CENTRUM FÖR TURISM OCH UPPELVESEPRODUKTION
Luleå tekniska universitet

Innehavaren skall vidare inneha kursansvar för C- och D-kurser i ämnet samt vara examinator för examensarbeten i upplevelseproduktion på kandidat- och magisternivå. Undervisning i upplevelseproduktion inom grundutbildningen ingår också till viss del. Professorn skall utveckla nationella och internationella kontakter med såväl vetenskapssamhället som näringslivet inom det aktuella kunskapsområdet.

Mål för professuren

att etablera upplevelseproduktion som forskningsämne vid Luleå tekniska universitet

att stärka den akademiska kvaliteten i grundutbildningen inom upplevelseproduktion vid Institutionen för Musik och Medier i Piteå

att definiera och etablera en forskningsplattform med nationellt och internationellt gott renommé med inriktning mot upplevelseproduktion ur både ett praktiskt, vetenskapligt och konstnärligt perspektiv

att akademiskt förankra den av KK-stiftelsen nyligen etablerade *Mötesplats Upplevelseindustrin i Piteå*, en nationell nod för upplevelseindustrin inom turism, media och musik.

Professurens relevans och strategiska betydelse

Trots sin komplexa och dynamiska karaktär av produktion, förpackning och försäljning av upplevelser, har utbildningsnivån inom upplevelseindustrin identifierats vara låg vilket hämmar framtida utveckling och expansion. Dessutom saknas i Sverige nästan helt forskning kring upplevelseproduktion. Detsamma gäller kvalificerad utveckling av upplevelseprodukter. Avsaknaden av ett vetenskapligt perspektiv får som konsekvens att tillgången till kunskap inom området är starkt begränsat, och att företagare och entreprenörer inom området därför har små möjligheter till relevant och kvalitetssäkrad utbildning och fortbildning.

Inför etableringen av en professur i Upplevelseproduktion är Institutionen för Musik och Medier och avdelningen för Medier och Upplevelseproduktion en både naturlig och synnerligen väl lämpad miljö. För det första därför att en högre akademisk och forskningsförberedande utbildning redan har startat. För det andra, att lokaliseringen vid Acusticum och Institutionen för Musik och Medier erbjuder en rad för upplevelseproduktion närstående utbildningar inom musik, dans och media. För det tredje, att det redan finns ett välutvecklat och väl fungerande samarbete med upplevelseindustrin i Sverige. En av förutsättningarna när Piteå gavs KK-stiftelsens uppdrag som nationell mötesplats, var att forskning inom Upplevelseproduktion skulle etableras vid Musikhögskolan i Piteå. Det under 2006 Initierade Centrum för Turism och Upplevelseproduktion vid Ltu, som en del av FFN's prioriterade område Turism, Upplevelse och Fritidsvetenskap utgör på samma sätt en naturlig plattform för en professur inom upplevelseproduktion för samordning och ämnesövergripande forskning inom upplevelseindustrin.

Tidsplan

Annonsering av tjänsten sker under hösten 2007 och professorn beräknas kunna vara på plats under våren 2008.

Benämning: Professor i Upplevelseproduktion

Kontaktpersoner

Ingemar Jernelöf,
T.F. Prefekt
Inst. för Musik och Medier, Ltu
Box 744, 941 28 Piteå
tel: 0911 – 726 06
e-post: Ingemar.Jernelöf@ltu.se

Lars Hallberg, Avdelningschef
Medier & Upplevelseproduktion
Inst. för Musik och Medier, Ltu
Box 744, 941 28 Piteå
tel: 0911 – 726 27
e-post: Lars.Hallberg@ltu.se

Bilaga 3

ALLMÄN STUDIEPLAN FÖR UTBILDNING PÅ FORSKARNIVÅ I

UPPLEVELSEPRODUKTION

xxx (FFN/SNL/TFN) åååå-mm-dd

1 Ämnesområde

Forskarutbildningen i upplevelseproduktion skall ge fördjupade kunskaper ämnet upplevelseproduktion och angränsande ämnesområden.

Ämnet upplevelseproduktion inriktar sig på de processer och metoder som används vid produktion av upplevelser inom upplevelsesamhället. Upplevelseproduktion består av en mångdimensionell process som baseras på design och styrning av materiella och immateriella resurser. Dessa leder en person genom en fördefinierad upplevelseprocess som tematiskt byggs upp av grundkomponenterna underhållning, lärande, estetik och eskapism.

Upplevelseproduktion som forskningsämne studerar olika dimensioner i denna producerade upplevelseprocess. Dessa dimensioner består av upplevelseproducenten och dennes arbetsformer, verktyg och resurs. Upplevelseproduktionsprocessen med iscensättandet och design av de materiella och immateriella resurserna. Upplevelseprodukten som ekonomiskt utbyte inom upplevelseindustrin. Den personliga upplevelsen och dess kvaliteter som individen förnimmar vid konsumtion av upplevelseprodukten, samt den efterfråga på upplevelser människan har utifrån sin sociokulturella kontext.

2 Uppläggning av utbildningen

Utbildning på forskarnivå i upplevelseproduktion som avslutas med licentiatexamen omfattar två års nettostudietid (120 högskolepoäng) och består av en kursdel om 30-60 högskolepoäng och en licentiatuppsats om 60-90 högskolepoäng.

Utbildning på forskarnivå i upplevelseproduktion som avslutas med doktorsexamen omfattar fyra års nettostudietid (240 högskolepoäng) och består av en kursdel om 90-120 högskolepoäng och en avhandling om 120-150 högskolepoäng.

Studierna genomförs företrädesvis inom en anställning som doktorand med minst 80 % forskarutbildning. En individuell studieplan upprättas för varje forskarstuderande. Forskningsarbetet kommuniceras med vetenskapssamhället och det övriga samhället genom vetenskapliga artiklar, deltagande i konferenser och samarbetsprojekt.

Forskarutbildningsämnet bidrar till LTU's strategiska mål om forskning i världsklass genom att starkt bidra till beforskandet av den nya upplevelseekonomi och upplevelsesamhället genom processer och metoder för upplevelseproduktion. Ämnet har utvecklats och

kommer att vidareutvecklas i nära samarbete med nationella och internationella forskare inom ämnet och angränsande ämnen. Ämnet upplevelseproduktion bedriver forskning i nära samverkan med branschen, bl.a. genom "Living Lab" konceptet vilket bidrar till en stimulerande och entreprenöriell studiemiljö. Samverkan med Mötesplats upplevelseindustrin i Piteå och Acusticum borgar för nära samverkan med samhällets olika aktörer inom området. Ämnets gränsöverskridande karaktär och samverkan med olika angränsande ämnen borgar för ett stimulerande kreativt arbete och kunskapsbyggande.

Förutsättningarna för studenterna att nå examensmålen är genom det kontaktnät som är knutet till ämnet och den kreativa miljö som finns vid Acusticum och Institutionen för musik och medier synnerligen goda.Handledarkompetens och hög vetenskaplig nivå finns säkerställd vid institutionen.

För varje doktorand upprättas en individuell studieplan (enligt fastställd [mall](#)) där det individuella upplägget av utbildningen framgår. Den individuella studieplanen ska minst en gång per år följas upp av handledare samt doktorand och fastställs därefter av prefekten på delegation av nämnden.

3 Behörighet och urval

3.1 Grundläggande behörighet

Enligt [högskoleförordning 7 kap 39 §](#) och lokala riktlinjer i [antagningsordning för utbildning på forskarnivå](#).

3.2 Särskild behörighet

- Akademisk examen 180 hp med upplevelseproduktion som huvudämne.
Den som har förvärvat i huvudsak motsvarande kunskaper i annan ordning anses behörig. Språkrav svenska och engelska

3.3 Urval

Enligt [högskoleförordning 7 kap 41 §](#) och lokala riktlinjer i [antagningsordning för utbildning på forskarnivå](#).

I förekommande fall:

Vid urval till utbildning på forskarnivå i (*ange ämnet*) gäller följande urvalskriterier:

4 Prov som ingår i utbildningen

Utbildningen består av kurser och ett vetenskapligt arbete. Prov som ingår i utbildning på forskarnivå bedöms med betyget godkänd/underkänd. Betyg på kurser respektive licentiatuppsats bestäms av särskilt utsedda lärare ([examinator](#)). Betyg på doktorsavhandling beslutas av en särskild utsedd [betygsnämnd](#).

4.1 Kurs

Här anges vilka eventuella obligatoriska kurser som ingår i ämnet.

Måluppfyllelse prövas via examinationsform som framgår i kursplan.

4.1.1 Tillgodoräknande

Enligt lokala riktlinjer i [antagningsordning för utbildning på forskarnivå](#).

4.2 Vetenskapligt arbete

Vetenskapligt arbete i form av avhandling/uppsats i upplevelseproduktion ska utformas som ett enhetligt, sammanhängande vetenskapligt verk (monografiavhandling) eller som en kort sammanfattning – ramberättelse – av vetenskapliga uppsatser (sammanläggningsavhandling), vilken/vilka doktoranden har författat ensam eller gemensamt med annan person.

Avhandlingsmanuskript/-en ska läggas fram vid ett eller flera forskningsseminarier eller genomgå motsvarande granskning genom institutionens försorg.

Licentiatuppsatsen försvaras muntligt vid ett offentligt [licentiatseminarium](#) och bedöms med något av betygen underkänd eller godkänd. Vid betygssättningen tas hänsyn till innehållet i uppsatsen samt försvaret av uppsatsen. Betyg för en licentiatuppsats beslutas av en [examinator](#) som utses av prefekten.

Doktorsavhandlingen ska försvaras muntligt vid en offentlig [disputation](#) och bedöms med något av betygen underkänd eller godkänd. Vid betygssättningen tas hänsyn till innehållet i avhandlingen och försvaret av avhandlingen. Betyg för en doktorsavhandling beslutas av en

[betygsnämnd](#), som utses särskilt för varje avhandling.

5 Examen

I förekommande fall:

I upplevelseproduktion har doktorand som är antagen till doktorexamen möjlighet att avlägga en licentiatexamen efter att en del om minst 120 högskolepoäng fullgjorts av den utbildning som ska avslutas med doktorexamen.

5.1 Examensmål

Mål enligt [examensbeskrivning](#) (HF bilaga 2 - Examensordning), se även bilaga.

I förekommande fall:

För licentiatexamen i (*ange ämne*) ska också följande mål gälla: (*ange vilka*).

För doktorexamen i (*ange ämne*) ska också följande mål gälla: (*ange vilka*).

5.2 Examensbenämning

Doktorand som avlägger licentiatexamen i upplevelseproduktion får examensbenämningen filosofie licentiat.

Doktorand som avlägger doktorexamen i upplevelseproduktion får normalt examensbenämningen filosofie doktor.

Begäran om annan examensbenämning sker enligt fastställda [riktlinjer](#).

6 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Tidigare allmän studieplan upphör att gälla för doktorander som antas till utbildning på forskarnivå efter 2007-07-01. Doktorander som antagits före detta datum kan välja att antingen följa tidigare gällande studieplan eller övergå till den föreliggande.

BILAGA

Mål för utbildning på forskarnivå (examensordningen, [HF bil 2](#)):

1 Kunskap och förståelse

För licentiatexamen 120 högskolepoäng (hp) skall doktoranden visa kunskap och förståelse inom forskningsområdet, inbegripet aktuell specialistkunskap inom en avgränsad del av detta samt fördjupad kunskap i vetenskaplig metodik i allmänhet och det specifika forskningsområdets metoder i synnerhet.

För doktorsexamen 240 högskolepoäng (hp) skall doktoranden

- visa brett kunnande inom och en systematisk förståelse av forskningsområdet samt djup och aktuell specialistkunskap inom en avgränsad del av forskningsområdet, och
- visa förtrogenhet med vetenskaplig metodik i allmänhet och med det specifika forskningsområdets metoder i synnerhet.

2 Färdighet och förmåga

För licentiatexamen 120 hp skall doktoranden

- visa förmåga att kritiskt, självständigt och kreativt och med vetenskaplig noggrannhet identifiera och formulera frågeställningar, att planera och med adekvata metoder genomföra ett begränsat forskningsarbete och andra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och därigenom bidra till kunskapsutvecklingen samt att utvärdera detta arbete,
- visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt klart presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt, och
- visa sådan färdighet som fordras för att självständigt delta i forsknings- och utvecklingsarbete och för att självständigt arbeta i annan kvalificerad verksamhet.

För doktorsexamen 240 hp skall doktoranden

- visa förmåga till vetenskaplig analys och syntes samt till självständig kritisk granskning och bedömning av nya och komplexa företeelser, frågeställningar och situationer,
- visa förmåga att kritiskt, självständigt, kreativt och med vetenskaplig noggrannhet identifiera och formulera frågeställningar samt att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar och att granska och värdera sådant arbete,
- med en avhandling visa sin förmåga att genom egen forskning väsentligt bidra till kunskapsutvecklingen,
- visa förmåga att i såväl nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt,
- visa förmåga att identifiera behov av ytterligare kunskap, och
- visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

3 Värderingsförmåga och förhållningssätt

För licentiatexamen 120 hp skall doktoranden

- visa förmåga att göra forskningsetiska bedömningar i sin egen forskning,
- visa insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används, och

- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och att ta ansvar för sin kunskapsutveckling.

För doktorsexamen 240 hp skall doktoranden

- visa intellektuell självständighet och vetenskaplig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar, och
- visa fördjupad insikt om vetenskapens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används.

4 Vetenskaplig uppsats

För licentiatexamen 120 hp skall doktoranden

- ha fått en vetenskaplig uppsats om minst 60 högskolepoäng godkänd.

För doktorsexamen 240 hp skall doktoranden

- ha fått en vetenskaplig avhandling (doktorsavhandling) om minst 120 högskolepoäng godkänd.